

GEOGRAFISK FORSKNING OG UNDERVISNING I NORDEN

Nationalkomitéerne for Geografi fra Finland, Sverige, Norge, Island og Danmark, Esbjerg 11.-13.6.82.

N. KINGO JACOBSEN

Jacobsen, N. Kingo: Nationalkomitéerne for geografi fra Finland, Sverige, Norge, Island og Danmark, Esbjerg 11.-13.6.82. *Geografisk Tidsskrift* 83: 1-2. Copenhagen, June 1, 1983.

Symposium of the National Committees of Geography of the Nordic countries. Esbjerg, June 1982.

N. Kingo Jacobsen, professor, Geografisk Institut, Kbh. Universitet, Haraldsgade 68, DK-2100 København Ø.

De fem nordiske landes nationalkomitéer for geografi mødtes i Esbjerg den 11.-13. juni 1982 til et seminar om »Geografisk Forskning og Undervisning i Norden«. Der blev udtrykt enighed om det stærkt nødvendige i at etablere en fast kontakt nationalkomitéerne imellem af hensyn til samarbejdet, som bør styrkes til gavn for geografien i Norden. Der blev indledningsvis peget på tidligere initiativer:

1. Konferencen i Saltsjöbaden, Stockholm 1952.
2. Det norske initiativ i 1959 fandt sted i Hardanger i relation til XIX Internationale Geografkongres i Norden.
3. Med støtte af Nordisk Råd har Island siden IGC 1960 afholdt geo-ekskursioner for nordiske geografer, der hvert andet år indbydes til at deltage.

Den direkte anledning til seminaret i Esbjerg var et initiativ taget af den finske nationalkomité i 1978 til valg af en vicepræsident fra Norden på kongressen i Japan 1980. Forslaget faldt naturligt på professor Stig Jaatinen, men på grund af manglende nærkontakt de nordiske nationalkomitéer imellem blev initiativet ikke fulgt hurtigt nok op og ikke kraftigt nok fremført for det internationale forum. Skal en sådan normering have en reel chance, må man være meget tidligt ude og i fællesskab oparbejde den nødvendige baggrund for et valg.

Et andet vigtigt felt, der kræver nordisk samarbejde, er arbejdet i Den Geografiske Unions kommissioner og arbejdsgrupper. Norden har store chancer for på en række felter at yde bidrag af verdensformat, når man løfter i flok. Dette er alene tilstrækkelig grund til at søge veje for en koordinering af forskningsinitiativerne inden for nordisk geografi.

Geografiens stilling i samfundet og i skolen er helt afhængig af den geografiske forsknings veje og resultater. Geografien på universiteterne står således i centrum, og her har udviklingen i de fem nordiske lande fulgt en fra land til land

noget afvigende kurs. Det er vigtigt at drage nytte af de indvundne erfaringer, men samtidig vil et nærmere samarbejde betyde støtte til den geografiske forskning i det enkelte land. Specialiseringen på universiteterne har smittet af på fagets stilling i skolen, såvel den almene som den gymnasiale. Her er der ligeledes forskelle de nordiske lande imellem. Der sidder dog andre organer, der varetager disse sider af faget.

Det centrale bliver forskningsprogrammerne og rekrutteringen af forskere således, at det ikke bliver udsigten til arbejdsløshed og dette, at forskning nok er et spændende arbejde, men indebærer en usikker fremtid, der bliver de bestemmende kriterier.

Spørgsmålet om geografiens enhed er ligeledes centralt. Geografi står naturligt for tværfaglighed, men hvad står tanken om et geo-center egentlig for? Hvorledes er vilkårene for den humane geografi set i relation til geofysikken? Geografien må ifølge sin historiske udvikling have naturgeografien som grundlag, men må samtidig være menneskeorienteret i en såvel tre- som firdimensional ramme. I nogle lande betragtes geografi som et samfundsfag. Hvor står de nordiske geografer, og er der mulighed for en enig opfattelse af alle disse problemer? Finansieringen af forskningen, relationen mellem grundforskning og den anvendte forskning, er blot et par andre problemkomplekser, der kræver samarbejde for at finde en rimelig løsning, specielt på det nordiske plan. I Danmark er der sket store omvæltninger siden 2. verdenskrig, hvor den regional-geografiske Vahl og Hatt-periode sluttede. I dag vender man – efter en periode med stor specialisering, oprettelse af flere universitetscentre med geografisk forskning og med uddannelsessteder for geografi iøvrigt – tilbage til en fornyelse af regionale studier samt til natur og samfund.

Under seminaret kom endvidere spørgsmålet frem om de geografiske publikationer. Det blev rejst af NOP-N ved P. Fogelberg og resulterede i en beslutning om, som et første skridt til det nordiske samarbejde inden for geografi, at udgive et Newsletter. Redaktionen skal ligge i værtslandet for det netop afholdte Nationalkomité-seminar og forstås af de fem nordiske nationalkomitéers sekretærer.

Deltagere fra *Finland*: Professor *Paul Fogelberg*, Geografiska institutionen, Helsingfors, professor *Olavi Granö*, Geografiska institutionen, Turku Universitet, professor *Juhani Hult*, Geografiska institutionen, Joensuu, lektor *Leena K. Lahti*, Geografiska institutionen, Joensuu, professor *Mauri Palomäki*, Inst. for økonomisk geografi, Vaasa, professor *Mauno Kosonen*, Geografiska institutionen, Helsingfors.

Fra *Sverige*: Docent *C. G. Alvstam*, Kulturgeografiska institutionen, Göteborg, professor *Torsten Hägerstrand*, Geografiska institutionen, Lund, docent *Nils Lewan*, Geografiska institutionen, Lund, docent *Jan-Orvar Mattsson*, Geografiska institutionen, Lund, professor *Gunnar Olsson*, Nordplan, Stockholm, professor *Sten Rudberg*, Naturgeografiska institutionen, Göteborg, docent *Ulf Sporrang*, Kulturgeografiska institutionen, Stockholm, professor *Olof Wärneryd*, Geografiska institutionen, Lund.

Fra *Norge*: Professor *Just Gjessing*, Geografisk Institut, Oslo, professor *Tore Ouren*, Geografisk Institut, Bergen, professor *Magne Helvig*, Geografisk Institut, Bergen, stipendiat *Ragnhild Lund*, Geografisk Institut, Trondheim, førsteamanuensis *Hans Solerød*, Geografisk Institut, Oslo.

Fra *Island*: Professor *Gylfi Már Gudbergsson*, Geografisk Institut, Reykjavik, lektor *Gudrun Olafsdóttir*, Geografisk Institut, Reykjavik.

Fra *Danmark*: Professor *Ove Biilmann*, Danmarks Lærershøjskole, København, professor *Sofus Christiansen*, Geografisk Institut, København, dr. *W. Framke*, Geografisk Institut, Århus, professor *Viggo Hansen*, Geografisk Institut, København, landinspektør *Thorhild Høy*, Kartografisk Selskab, København, professor *N. Kingo Jacobsen*, Geografisk Institut, København, lektor *Kr. M. Jensen*, Geografisk Institut, København, førstebibliotekar *Ib Kejlbo*, Det kgl. Bibliotek, København, studielektor *B. Valeur*, faginspektør, Gymnasieskolen, Tønder, sekretær *Annie Witte*, Geografisk Institut, København.

Granö, Olavi: Forsknings Samarbetet i Norden. Geografisk Tidsskrift 83: 2. Copenhagen, June 1, 1983.

Mutual collaboration within sciences in the Nordic countries.

Olavi Granö, professor, Geografiska institutionen, Turku Universitet, SF-20500 Turku 50, Finland.

Forsknings Samarbetet i Norden

OLAVI GRANÖ

Ingen annanstans i världen har ett sådant forskningssamarbete utvecklats sig som mellan de nordiska länderna. Det spontana samarbetet mellan forskarna har här gamla anor. Vid sidan av detta uppstod efter andra världskriget ett organiserat, av den offentliga sektorn understött forskningssamarbete, som under 1960-talet nådde sin nuvarande omfattning.

För det första kan det nordiska forskningssamarbetet ses som en spontan samverkan mellan forskare, vilket i en del fall har lett till ett av finansierarna stött organiserat *informationsutbyte* i form av nordiska vetenskapliga samfund, symposier och publikationsserier, eller till gemensamma *forskningsprojekt* eller slutligen till mer eller mindre permanenta *institutioner*. Praktiskt forskningssamarbete kan innebära en gemensamt utförd forskningsprocess eller ett nordiskt forskningsobjekt med gemensamt valt innehåll.

För det andra är det fråga om bildandet av *forskningspolitiska organ* som kan handha frågor som rör informationen, planeringen eller beslutsfattandet i anslutning till forskningen. Jämförd med den nationella forskningspolitiken är situationen annorlunda inom den samnordiska forskningspolitiken. I varje land har en forskningsorganisation, som bygger främst på forskningsrådssystemet, uppnått betydande dimensioner. Däremot har den samnordiska forskningsorganisationen utvecklats sig betydligt senare och är fortfarande mycket svagare. Då uppstår frågan om i vilken grad man i det nordiska samarbetet bör sträva till en centralisering eller koordinering som motsvarar den nationella och på vilket plan detta samarbete bör ske. Svaret är beroende av huruvida nordismen i de enskilda nordiska ländernas forskningspolitik är en målsättning, således ett mellansteg mellan nationell och internationell verksamhet, eller bara ingår i varje lands internationella forskningssamarbete som en oskiljbar del därav.

Det mest synliga resultatet på den samnordiska forskningspolitikens område är grundandet av det *nordiska kultursekretariatet* och den *rådgivande kommittén för forskning (RKF)* 1972 samt det *nordiska ministerrådets sekretariat* i Oslo 1973. Som bäst pågår en omorganisation. Denna kommer att leda till grundandet av ett *Nordiskt forskningspolitiskt råd* och slopandet av den rådgivande kommittén för forskning. I vilken mån detta nya organ kommer att få ta hand om sektorforskningen som varit underställt sekretariatet i Oslo är ännu ej avgjort. Inom forskningsrådsorganisationen bildades *samarbetsorgan (NOS)* under slutet av 1960-talet. Inom geografin existerar relativt litet organiserat forskningssamarbete jämfört med många andra områden. Geografin deltar nog i många verksamhetsformer samt bl.a. i två permanenta system, nämligen »Nordiska geoexkursioner till Island« och »Nordplan«.